

СПАДЩИНА В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО – ДЖЕРЕЛО СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ

«Нова Українська школа – це школа, до якої приємно ходити учням. Тут прислухаються до їхньої думки, вчать критично мислити, не боятись висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами», – саме так визначено стратегію системи освіти XXI століття. Її метою є виховання особистості: всебічно розвиненої, з критичним мисленням; патріота – людину з активною позицією, здатною приймати відповідальні рішення; інноватора здатного змінювати навколишній світ та вчитися впродовж життя. Тому основою навчального процесу має бути гуманізація та демократизація освіти.

Педагогічна система Василя Олександровича Сухомлинського – видатного українського педагога, засновника новаторської педагогіки, базується на гуманістичних ідеях, визначає центром усього навчально-виховного процесу дитину, особистість, її духовний світ та моральні цінності, виховання якої спрямоване на всебічний та гармонійний розвиток, формування загальнолюдських цінностей – добра, обов'язку, гідності. Тому ідеї, думки відомого педагога повною мірою відповідають потребам сучасної школи, допомагають у вирішенні завдань щодо модернізації освіти.

Володіючи величезним талантом слова, В. О. Сухомлинський виклав свої наукові пошуки, присвячені питанням педагогічної теорії та практики у монографіях, книгах, статтях, брошурах. Він автор низки педагогічних праць: “Серце віддаю дітям”, “Народження громадянина”, “Як виховати справжню людину”, “Павлівська середня школа”, “Сто порад учителеві”, “Батьківська педагогіка” та ін. Загалом написав 41 монографію, понад 600 наукових статей, багато з яких перекладені в Болгарії, Угорщині, Німеччині, Китаї, Польщі, Японії та в інших країнах. Створена й активно працює Українська асоціація імені Василя Сухомлинського (1991), Міжнародне товариство послідовників В. Сухомлинського (Німеччина, Марбург, 1990), Всекитайське товариство прихильників В. Сухомлинського (1998). Це свідчить про актуальність його ідей у сучасному світі.

Значним внеском у вивченні педагогічної спадщини В. Сухомлинського стали праці А. Богущ, І. Зязюна, В. Кузя, Н. Ничкало, О. Савченко, О. Сухомлинської, М. Ярмаченка та інших учених. Окремим аспектам педагогічної системи В. Сухомлинського присвячені дослідження І. Наливайка, О. Сараєвої, І. Суржикової, Г. Ткаченко.

Провідне місце у педагогічній системі В. О. Сухомлинського займає ідея гуманізму, людяності і добротності. Основою його концепції є повага і довіра до дитини, визнання її унікальності так як «все шкільне життя має бути пронизане духом гуманності». Гуманізація навчання – це вияв у спільній діяльності вчителя й учнів на підґрунті взаєморозуміння, доброти, поваги і довіри. Великий гуманіст переконливо довів у теорії і практиці, що гуманні засади є основою життя кожної людини і суспільства в цілому. Якщо виховання не спирається на цей фундамент, то воно приречене на невдачу [1, с. 18]. Гуманність неможлива без чуйності до людини. Кожний, хто вступає в життя, повинен бути не тільки прекрасним умільцем, майстром, творцем матеріальних цінностей, а й душевною, чутливою людиною [4, с. 193]. Гуманізм навчання і виховання полягає в особистісній орієнтації, створенні умов, спрямованих на розвиток творчої індивідуальності кожного. Наріжний камінь педагогіки В. Сухомлинського – людина як найвища цінність. У центрі виховного процесу стоїть дитина і її інтереси, творчі здібності. В основі діяльності вчителя – любов та повага до дитини, глибоке знання її особистості, уміле проектування ситуації успіху. Головне завдання педагога – створити сприятливі і комфортні умови для дитини та її гармонійного і всебічного розвитку.

Видатний педагог зробив надзвичайно цінний внесок у науково-практичне осмислення і висвітлення актуальних проблем шкільного навчання, розглядаючи процес навчання і виховання як єдине ціле. “Не забуваймо, – підкреслював учений, – що в школі дитина не тільки вчиться. В школі вона живе. Там, де вихователі забувають цю істину, навчання стає для школяра тягарем. Там, де навчання виступає як невід’ємна частина багатогранного духовного життя – воно для дитини бажане і захоплююче” [1, с. 16].

В. О. Сухомлинський значну увагу приділяв відносинам, їх ролі у формуванні особистості та колективу. Фундаментальним принципом виховання шкільного колективу визнавав багатство відносин між учнями і педагогами, між учнями, між педагогами. “Колектив живе багатим, повноцінним, духовним життям тоді, коли в ньому є ідейні, громадські, інтелектуальні, трудові, естетичні відносини” [1, с. 17].

Василь Олександрович наголошував на значенні слова і мови у навчальному процесі. У формуванні творчих здібностей учнів відводив особливе місце книзі.

Педагог висловлював думку щодо необхідності обережності дитину від грубості, різких, необережних слів. «Кожен педагог має бути вимогливим і твердим у своїх вимогах» [3, с. 152]. Виховання – це не подолання недоліків дитини, а підтримка найкращого, що в ній є. В основі навчання має бути повага і любов до дитини, а не влада. На плечі вчителя покладена велика відповідальність – любити дітей, віддавати їм своє серце і душу, розуміти їх. Василь Олександрович писав: «Що було найголовнішим у моєму житті? Без роздумів відповідаю – любов до дітей».

В.О.Сухомлинський вважав, що гармонійний, всебічний розвиток особистості можливий лише за умови, коли школа і сім'я стають єдиним цілим у спільній роботі. У багатьох своїх творах педагог показав, як розвиток дитини залежить від культури батька й матері, як пізнаються людські стосунки і суспільне оточення на прикладі батьків. Не менш важливим у процесі становлення особистості є вчителі, їх компетентність. «Працю вчителя ні з чим не можна порівняти, ні зіставити. Ткач уже через годину бачить плоди своїх турбот. Сталевар через кілька годин радіє з вогненного потоку металу – це вершина його мрії; орач, сіяч, хлібороб через кілька місяців милується колосками і жменю зерна, вирощеного в полі... А вчителю треба працювати роки і роки, щоб побачити предмет свого творіння; буває, минають десятиріччя, і ледве-ледве починає позначатися те, що ти замислив; нікого так часто не відвідує почуття незадоволення, як учителя; ні в якому ділі помилки і невдачі не ведуть до таких тяжких наслідків, як в учительському» [5, с. 172].

Таким чином, проаналізувавши спадщину педагога-гуманіста можемо зазначити, що розроблена ним педагогічна система для сучасних поколінь учителів є цінним джерелом безперервного саморозвитку та самореалізації.

Список використаної літератури

1. Бакалюк В. Ідеї В. Сухомлинського у сучасній школі / В. Бакалюк // Управління школою. – 2004. – № 13. – С. 16–18.
2. Омельчук В. Педагогіка В. О. Сухомлинського – педагогіка гуманізму [Текст] / В. Омельчук // Рідна школа. – 2013. – № 8-9. – С. 28–30.
3. Сухомлинський В.А. Методика виховання колектива // М. – 1981. – С.152 – 165.
4. Сухомлинський В.О. Павлівська середня школа / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: у 5-ти т. – Т.4. – К.: Рад. школа, 1977. – С. 193.
5. Ткачук Ю. Упровадження педагогічних ідей В. О. Сухомлинського у практичній діяльності школи [Текст] / Ю. Ткачук // Дидаскал. Творчість Григорія Ващенко – стяг державотворчої педагогічної думки. – 2015. – № 15. – С. 171–175.

Ярослава Рябчун

ЗНАЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки відображені перспективи реформування сучасної освіти, визначена роль педагога в її модернізації. Провідним завданням є реалізація особистісного розвитку людини відповідно до її індивідуальних задатків, здібностей, потреб з метою самовдосконалення та самореалізації. Актуальним є звернення до доробку вітчизняних вчених, вивчення їх теоретичних розробок і практичного досвіду, зокрема видатного педагога Василя Олександровича Сухомлинського (1918–1970), має допомогти у формуванні індивідуальності вчителя-інноватора, вдосконаленню й підвищенню якості освіти.

Погляди на виховання та навчання дітей, розкриття закономірностей, характерних для педагогіки В.О. Сухомлинського висвітлювали в своїх працях Г. Аржана, А. Борисовський, Г. Волков, К. Григор'єв, С. Соловейчик. Дослідники Л. Дворникова, М. Любицина, Г. Цурикова, І. Кузьмичов знайомили із проблемами розумового, фізичного, трудового, естетичного і морального виховання в педагогічній спадщині педагога.

І.А. Суржикова, компаративно вивчаючи педагогічні ідеї Василя Сухомлинського і Селестена Френе, визначила спільність їх педагогічних ідей та підходів до питань навчання й виховання [5].

Також велику увагу дослідженню його педагогічних поглядів приділили Г.А. Вороніна, М.А. Галагузова, І.Д. Зверева, А.Й. Капська, Л.Г. Коваль, Л.В. Мардахаєв, Л.І. Міщик, П.А. Шептенко, В.Д. Семенов, О.В. Сухомлинська та ін.